

ТЕМА 2. МЕТОДОЛОГІЯ КЛАСИЧНОЇ НАУКИ.

- 1. Класична наука. Основні принципи.**
- 2. Сутність методології класичної політекономії.**
- 3. Методологія неокласичної економічної теорії.**

1. КЛАСИЧНА НАУКА. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ.

Які характеристики роблять діяльність класичною? *Класичний живопис, музика, архітектура, мода ...*

Як відрізнити класичну науку від некласичної?

Що таке класика?

КЛАСИКА

- характеристика вірцевих творів, які служили еталоном досконалості чи краси (античні твори мистецтва, праці художників та скульпторів епохи Відродження та ін.)

КЛАСИКА

- «академічне», «фундаментальне», «видатне»
 - «несучасне», іноді «архаїчне»
-
- умовне позначення комплексу праць, ідей, теорій, які створювались протягом визначеного періоду (*класична механіка, класична електродинаміка, класична економічна теорія*)

КЛАСИКА

3 умови, яким мають відповідати всі «класичні» праці:

- 1) вважатися/називатися класичними у науковому товаристві;
- 2) вивчатися у навчальному процесі;
- 3) в явному вигляді використовуватися у дослідженнях сучасних авторів.

Савельева И.М. Классическое наследие/ И. М. Савельева, А. В. Полетаев. – Серия «Социальная теория». М.: ИД ГУ–ВШЭ, 2010. – 336 с.

КЛАСИКА

Класика може виступати «відносним минулим», яке у значній мірі належить сучасному є його началом, оскільки залишається існувати і в сучасності.

Наприклад, класична музика і класичний балет, а класична економічна теорія і класичний лібералізм є передумовами і складовими сучасної економічної теорії та політології.

Класикою вважається і та частина досягнень минулого, яка досі актуальна і знаходить новий зміст у сучасних філософських ідеях, концепціях та теоріях.

КЛАСИЧНА НАУКА. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ.

XVII ст. по 20-ті роки XX ст.

1. Завершена система знань, що фіксує істину в кінцевому вигляді.

Світ як величезний механізм, що чітко функціонує на основі вічних і незмінних законів механіки.

Механіка - універсальний метод пізнання оточуючих явищ дає систематизоване істинне знання – еталон будь-якої науки.

- однозначність в трактуванні подій, виключення випадковості і ймовірності серед результатів науки
- виключення з контексту науки характеристик дослідника, відмова від врахування особливостей (способів, засобів, умов) проведення дослідження
- оцінка наявного наукового знання як абсолютно достовірного й істинного
- осмислення природи пізнавальної діяльності як дзеркального відображення дійсності

2. Природа – незмінне ціле, що не піддається розвитку.

Виділення і визначення простих елементів складних структур (елементаризм)

+ свідоме ігнорування зв'язків і відносин, що властиві цим структурам як динамічним цілісностям (статизм).

Брак уяви про мінливість, розвиток, історичність явищ.

3. Світ – механізм, що чітко функціонує за законами Ньютона.

абсолютно прогнозований і передбачуваний

(повний детермінізм)

4. Наука витіснила релігію в якості інтелектуального авторитета.

Людський розум і практичне перетворення природи як результат його діяльності повністю витіснили теологічну доктрину в якості головних джерел пізнання Всесвіту.

Замість релігійних бачень – раціоналізм (людина вища форма розуму) і емпіризм (матеріальний світ як найважливіша і єдиноможлива реальність - науковий матеріалізм).

Принципи методології класичної науки

- Натуралізм

Ідея самодостатності природи, яка керується об'єктивними законами.

Типології «причина-наслідок».

Розчинення Бога в природі – атеїзм.

Розвиток медицини, фізіології, анатомії і т. ін.

- Комбінаторність

Б/я елемент світу уявляється не у вигляді певного якісного цілого, органічно пов'язаного з іншими подібними цілісностями у всеохопну і всепроникну тотальність, а у вигляді набору форм різної міри суттєвості і спільності.

Різноманітність дійсності описувалась в термінах механічної комбінаторики декількох фундаментальних форм, відповідальних за відомі якості.

- **Квантитативізм**

Універсальний метод кількісного співставлення і оцінки формуючих будь-який предмет форм:

«пізнати — значить виміряти».

- **Причинно-наслідковий автоматизм**

- **Аналітизм**

пізнавальна діяльність як конкретно-аналітична реконструкція плану, порядку й конституції речей, як вміння розкласти їх на фундаментальні складові.

Методологія класичної науки :

- *кількісні методи,*
 - *експеримент,*
 - *математична модель об'єкта,*
 - *дедуктивний метод побудови наукових теорій,*
 - *критицизм.*
-

Класичний тип наукової раціональності

- протиставляє суб'єкта і об'єкта пізнання
- виключає все, що відноситься до суб'єкта, засобів та операцій його діяльності

Методологія класичної науки :

Філософія
науки

Методологічний рівень

Теоретичний
рівень

Філософія
парадигма
управління

Базові
об'єкти
управління і

наукові
підходи

2. СУТНІСТЬ МЕТОДОЛОГІЇ КЛАСИЧНОЇ ПОЛІТЕКОНОМІЇ.

Homo economicus – раціональна та егоїстична істота, переслідує власні інтереси, що не шкодить (сприяє) суспільному інтересу і загальній вигоді.

(А. Сміт, Д.Рікардо, Дж. С. Міль, І. Бентам)

Основи класичної економічної методологія заклали 4 основні школи:

1. **англійська і французька класична політекономія**
(А.Сміт, Д. Рікардо, Дж.Ст. Міль, Дж. Бентам, Ж.-Б. Сей);
2. **марксистська школа** (К. Маркс, Ф. Енгельс);
3. **маржиналістська школа**
(К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк, У. Джевонс, Л. Вальрас);
4. **кембриджська школа** (А. Маршалл, Дж.Н. Кейнс).

Класична політекономія

Основні методологічні результати діяльності:

- політична економія, а не економікс;
- не просто аналізувала господарські явища, а намагалася розглядати їх у зв'язку з політичними, культурними, правовими та іншими відносинами в суспільстві;
- має синтетичний, інтегруючий підхід
- прагнула створити макс. абстрактну картину економічної дійсності → розрив між теоретичним і емпіричним базисом в науковому дослідженні → критика з боку К. Маркса і німецьких економістів історичної школи;
- якісна методологія дослідження економічних явищ → сильне «огрубіння» наукових результатів, наявності великих похибок у їх висновках

Марксистська школа політичної економії

- одна з найбільш розроблених в методологічному плані
- базується на діалектичній логіці Гегеля - використання гегелівського методу «сходження від абстрактного до конкретного», методу «наповнення конкретного абстрактним»
- «економічний матеріалізм (детермінізм)» в проблемі взаємодії між собою різних сфер суспільства;
- яскраво виражена політизованість економічного вчення, політекономія на службі певної ідеології
- модифікація цілей – з вчення про економічну ефективність вона перетворюється в вчення про економічну справедливість

Маржиналістська наукова революція

- багато принципів англійської політекономії та марксизму («політизованість» економічної науки, об'єктивізм, якісні методи аналізу та ін.) відкинуто
- спроба зробити економічну науку мінімально «політичною»
- абстрактний підхід до проблеми цілей і задач економіки
- відсутність ідеологічних цінностей в економічному знанні;
- вводяться поняття рівноваги та рівноважного підходу (Л. Вальрас);
- природа економічних благ втрачає об'єктивний вимір і стає суб'єктивною.

Кембриджска школа

Альфред Маршал, Джон Невіл Кейнс

Від політекономії до економікс

Задача економікс — наблизити економічну теорію до практики і зробити теоретичне описання господарського життя простим і ясним.

Може використовувати будь-який метод, який є ефективним

Дж.Н. Кейнс

- розділяє економічну науку на *позитивну* і *нормативну*,
- перша досліджує факти і виявляє істину, друга - вводить оціночні судження і задає певні моральні приписи
- практична перевірка встановлених економічних теорій і гіпотез.
- економіка є набагато більш дедуктивна і теоретична наука, ніж індуктивна і емпірична
- саме теоретичні методи відіграють вирішальну роль в дослідженні економічних принципів і законів.

Типи методів економічної науки: спостереження, досвід (експеримент), дедукція, індукція, інтуїція, історичний метод, статистичний метод, математичний метод.

3. МЕТОДОЛОГІЯ НЕОКЛАСИЧНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Неокласична концепція — один з основних напрямів сучасної економічної теорії, що досліджує поведінку окремих господарських суб'єктів на рівні мікроекономіки.

Ґрунтується передусім на постулатах австрійської математичної школи.

Представники

В. Парето, А. Пігу, Р. Солоу, М. Фрідмен, А. Лаффер ...

Предмет дослідження - "чиста" економіка абстрагована від історичних і національних форм, від типів і форм власності.

- вивчення поведінки і суб'єктивних мотивів економічної діяльності індивіда (homo economicus) і окремих підприємств, які прагнуть максимізувати свій дохід за найменших затрат.
- вивчення діяльності окремого індивіда (споживача, підприємця, безпосереднього працівника) - суб'єктивна школа
- основна мета досліджень - визначення найзагальніших закономірностей раціонального господарювання підприємств за умов вільної конкуренції, обґрунтування природних законів, що лежать в основі вартості, цін, прибутку і заробітної плати, а також законів розподілу продуктів, що, у свою чергу, дасть змогу визначити найважливіші принципи рівноваги економічної системи.

- Чиста наука, непохитність ідей і принципів вільної конкуренції, приватної власності та інші положення порушують принцип історизму.
- Функціональний аналіз , а не використовує системний підхід та принцип історизму.
- Методологічна основа - мікроекономічний аналіз, тобто оцінка сутності економічних явищ і процесів з боку окремих індивідів, підприємств, а також на рівні окремої галузі.

Це відрізняє неокласичний напрям від класичної школи політичної економії, яка аналізувала економічну систему з точки зору класів чи суспільних груп.

Методологічним принципом неокласичного напрямку є мінова концепція.

Примноження багатства здійснюється лише у сфері обміну (зокрема, при здійсненні грошового обігу і товарного обміну), а джерелом прибутку є нееквівалентний обмін.

Мінова концепція — важливий методологічний принцип західної економічної науки, що стверджує вирішальну роль обміну в економічному житті суспільства

- Мінову концепцію підтримували і розвивали представники меркантилістської і маржиналістської шкіл.
- Їх ідеї найповніше представлені в неокласичному напрямі, зокрема в таких течіях, як монетаризм, економіка пропозиції. Представники кейнсіанського напрямку, хоч і визнавали сферу обміну вирішальною, але намагалися через неї вплинути на безпосереднє виробництво.
- Дж. Кейнс пропонував шляхом зміни ставки відсотка, податків та іншими важелями регулювати сукупний попит, масове безробіття, хронічне недовантаження виробничих потужностей тощо, визнавав неспроможність ринку здійснювати саморегулювання капіталістичної економіки.
- Посткейнсіанські економісти у своїх працях використовували окремі елементи теорії вартості Рікардо, виступали за обмеження ринкової конкуренції, за збільшення доходів найманих працівників відповідно до росту продуктивності праці та ін. Їх методологічна позиція щодо проблем суспільного відтворення була вираженіша.